

Sygn. akt I ACa 407/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Zofia Kawińska-Szwed
Sędziowie :	SA Ewa Jastrzębska SO del. Artur Żymełka (spr.)
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 9 września 2015 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa K. P.

przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 19 lutego 2015 r., sygn. akt I C 807/13

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda 1.800 (tysiąc osiemset) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Artur Żymełka	SSA Zofia Kawińska-Szwed	SSA Ewa Jastrzębska

Sygn. akt I ACa 407/15

UZASADNIENIE

Małoletni powód K. P. reprezentowany przez przedstawiciela ustawowego – matkę E. P. wniósł do Sądu Okręgowego w Katowicach pozew, w którym zgłosił żądanie zasądzenia na jego rzecz od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej w W. kwoty 50.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na skutek naruszenia jego dobra osobistego posiadania ojca, wraz z odsetkami ustawowymi od 25 kwietnia 2013 r. oraz kwoty 30.000 zł z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej po śmierci ojca, wraz z odsetkami ustawowymi od 7 września 2013 r., a także zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, że w dniu (...) w B. doszło do wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniósł ojciec powoda M. P.. Pozwany odpowiadający jako ubezpieczyciel sprawcy wypadku wypłacił powodowi kwotę 10.000 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, natomiast odmówił wypłaty jakiegokolwiek kwoty z tytułu zadośćuczynienia. Powód podał, że pozwany bezpodstawnie odmówił wypłaty zadośćuczynienia, a kwota wypłacona z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej nie zaspokoila roszczenia powoda wynikającego z tego tytułu.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jego rzecz od powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany zarzucił, że powodowi nie przysługuje prawo żądania zadośćuczynienia za śmierć ojca, ponieważ w czasie gdy miał miejsce wypadek nie obowiązywał aktualny art. 446 § 4 k.c., mający zastosowanie do zdarzeń zaistniałych po wejściu w życie tego przepisu, a żaden inny przepis nie przewidywał zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej. Ponadto pozwany zarzucił, że wypłacona powodowi kwota 10.000 zł stanowi odpowiednie odszkodowanie za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powoda, zwłaszcza biorąc pod uwagę, że wypłacana powodowi renta jest dwukrotnie wyższa niż przyznane na jego rzecz od ojca alimenty.

Wyrokiem z dnia 19 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powoda K. P. kwotę 50.000 zł z tytułu zadośćuczynienia, wraz z odsetkami ustawowymi od 25 kwietnia 2013 r. (pkt 1), zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 25.000 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, wraz z odsetkami ustawowymi od 7 września 2013r. (pkt 2), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 3), nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach kwotę 3.400 zł z tytułu opłaty sądowej od zasądzzonego roszczenia, od obowiązku uiszczenia której powód został zwolniony i kwotę 620,48 zł z tytułu nieuiszczonych wydatków (punkt 4) oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 4.267 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu (pkt 5).

Sąd Okręgowy wydał wyrok w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

Matka małego powoda E. P. w 1997 r. zawarła związek małżeński z M. P.. W dniu (...) urodził się mały powód. Rodzice powoda zamieszkiwali razem do 2004 r., kiedy to doszło pomiędzy nimi do separacji faktycznej. Powód został z matką, jednakże ojciec utrzymywał z nim stały kontakt, zabierał go do siebie, spędzał z nim czas. Ojciec powoda pracował w sklepie z narzędziami w T.. Zarabiał około 1.700 zł. Przekazywał na syna alimenty w wysokości po 250 zł miesięcznie. W dniu (...) doszło do wypadku komunikacyjnego, w wyniku którego ojciec powoda poniósł śmierć. Sprawca zdarzenia, który w wyniku wypadku również poniósł śmierć, był w dacie zdarzenia ubezpieczony w zakresie odpowiedzialności cywilnej w (...) Spółce Akcyjnej w W., która z dniem 28 grudnia 2012 r. została przejęta przez pozwanego. Powód został poinformowany przez matkę o śmierci ojca. Powód przeżył śmierć ojca, czasowo zamknął się w sobie. Sąd Okręgowy w oparciu o opinię psychiatryczno - psychologiczną ustalił, że reakcja emocjonalna chłopca na śmierć ojca mieściła się jednakże w granicach tzw. fizjologicznej reakcji żałoby. Nie stwierdzono uszczerbku na zdrowiu powoda. W szkole i wśród znajomych nie ma problemów. Ze względu na fakt, że rodzice żyli w separacji, siła oddziaływania stresu u powoda była mniejsza niż dla dziecka, które doświadczyło stałej obecności ojca. Sąd Okręgowy w oparciu o w/w opinię ustalił, że u powoda nie stwierdzono obecności istotnych klinicznie dolegliwości psychopatologicznych. Nie stwierdzono zaburzeń z kręgu psychiatrycznego. Bezpośrednio po śmierci ojca powód też nie wykazywał objawów zaburzeń z kręgu psychiatrycznego. Były krótkotrwale zaostrzone dolegliwości bólowe głowy - jednak nie w stopniu dezorganizującym znacząco codzienne funkcjonowanie oraz motywującym do aktywnego

leczenia. Z uwagi na to, że powód był związany z ojcem, utrzymywał z nim stały kontakt, ma świadomość utraty ojca, doświadcza do dziś tęsknoty za nim i brakuje mu ojca również w okresie dojrzewania. Ojciec powoda poza płaconymi alimentami wspomagał również dodatkowo syna, kupił mu m.in. rolki, rower, ubrania, płyty, zabierał go na ferie, wakacje. Sąd ustalił, że małoletni powód otrzymuje rentę po ojcu w kwocie 790 zł. Pozwany zawiadomiony o zdarzeniu odmówił spełnienia świadczenia z tytułu zadośćuczynienia twierdząc, że takie roszczenie powodowi nie przysługuje, uwzględnił natomiast częściowo roszczenie o odszkodowanie wypłacając z tego tytułu 10.000 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy stwierdził, że roszczenie powoda w zakresie odszkodowania jest uzasadnione w świetle art. 446 § 3 k.c., który przewiduje możliwość przyznania najbliższym członkom rodziny stosownego odszkodowania, jeżeli wskutek śmierci poszkodowanego nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej, natomiast roszczenie o zadośćuczynienie uznał za uzasadnione w świetle art. 23, 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. Sąd Okręgowy biorąc pod uwagę utracone prawo powoda do wychowywania przez ojca, utracone wsparcie ojca, które powinien mieć przez najbliższych jeszcze kilkanaście lat, silne więzi z ojcem, aktywny udział ojca w wychowaniu syna pomimo odrębnego zamieszkiwania, trudności życiowe, które małoletniego czekają w związku z przedwczesnym osieroceniem, uznał za uzasadnione w całości żądanie zadośćuczynienia do kwoty 50.000 zł. W zakresie żadanego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej Sąd Okręgowy wziął pod uwagę, że zmarły przekazywał na powoda 250 zł miesięcznie i świadczył rzeczowo. Sąd uznał, iż wypłacona już kwota 10.000 zł z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej powoda jest jednak zbyt niska. Pogorszenie sytuacji życiowej ma bowiem uwzględniać nie tylko straty w materialnym poziomie życia, ale pogorszenie sytuacji życiowej w sensie ogólnym w wyniku utraty najbliższej osoby. Powód nie jest dorosły i chodzi o pogorszenie sytuacji życiowej w szerokim zakresie, także odnośnie możliwości nauczania się wielu rzeczy od ojca, uzyskiwania od niego wsparcia, w tym także kiedy założy swoją rodzinę. Sąd pierwszej instancji uznał, że żądanie w zakresie dalszych 25.000 zł, do łącznej kwoty 35.000 zł zasługiwało na uwzględnienie, ponieważ nie chodzi tylko o najbliższe lata, ale też i te odleglejsze. Uznał jednocześnie, że żądanie odszkodowania ponad zasądzoną kwotę nie znajdowało uzasadnienia w okolicznościach sprawy i w tym zakresie żądanie to oddalił. O odsetkach Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 455 k.c., biorąc pod uwagę kiedy pozwany dowiedział się o roszczeniach i uwzględnił żądanie powoda w zakresie 10.000 zł. O kosztach procesu Sąd stosowanie do wyniku sporu oraz poniesionych kosztów orzekł na podstawie art. 98 k.p.c., art. 108 k.p.c. oraz art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Pozwany zaskarżył wyrok w części zasądzającej na rzecz powoda kwotę 25.000 zł z tytułu odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej i zarzucając naruszenie art. 446 § 3 k.c. poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że odpowiednim w rozumieniu tego przepisu odszkodowaniem będzie kwota 35.000 zł, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa co do odszkodowania i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za pierwszą i drugą instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem II instancji.

Powód w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie na jego rzecz od pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny rozpoznając sprawę w granicach zaskarżenia zważył, co następuje:

Apelację pozwanego należało oddalić jako bezzasadną.

Sąd Apelacyjny podziela prawidłowe ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy oraz wyciągnięte z nich wnioski, które przyjmuje za swoje, ponieważ znajdują one oparcie w materiale dowodowym zgromadzonym w sprawie. Sąd Okręgowy ocenił zebrane dowody zgodnie z regułami wskazanymi w art. 233 § 1 k.p.c. i wbrew zarzutowi apelacji dokonał również prawidłowej wykładni art. 446 § 3 k.c., co doprowadziło do wydania trafnego rozstrzygnięcia.

Przewidziane w art. 446 § 3 k.c. odszkodowanie obejmuje te szkody spowodowane przez śmierć osoby najbliższej, które nie podlegają wyrównaniu na podstawie innych przepisów, a w szczególności na podstawie art. 446 § 1 i § 2 k.c. Odszkodowanie to ma umożliwić naprawienie szkód majątkowych, aczkolwiek niekiedy trudnych do uchwycenia i wymierzenia. Określając wysokość odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej w następstwie

śmierci osoby bliskiej sąd jest obowiązany wziąć pod uwagę różnicę między stanem, w jakim znaleźli się członkowie rodziny zmarłego po jego śmierci, a przewidywanym stanem materialnym, gdyby zmarły żył. Pogorszenie sytuacji życiowej polega nie tylko na pogorszeniu obecnej sytuacji materialnej, ale także na utracie rzeczywistej możliwości uzyskania stabilnych warunków życiowych oraz ich realnego polepszenia. Istotne jest też pozbawienie możliwości korzystania przez najbliższych z faktycznego wsparcia zmarłego, w tym wykonywania przez niego różnego rodzaju świadczeń również niepieniężnych na rzecz rodziny. Świadczenia te, jakkolwiek trudno wyliczalne, mają niewątpliwie swój wymiar majątkowy, bowiem zwalniają uprawnionych z konieczności pokrywania ich kosztów. Chodzi tu np. o wykonywanie różnych prac, w tym fizycznych, na rzecz rodziny, opiekę, pomoc w nauce, w tym również czynności życia codziennego itp. (por. np.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2009 r., I CSK 149/09, LEX nr 607232; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 11 grudnia 2012 r., I ACa 1012/12, LEX nr 1264377; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 lutego 2013 r., I ACa 20/13, LEX nr 1294773; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 lutego 2015 r., I ACa 833/14, LEX nr 1665062). Przy wykładni art. 446 § 3 k.c. nie można tracić z pola widzenia tego, że w tym przypadku ustawodawca zrezygnował z zasady pełnej kompensacji na rzecz odszkodowania stosownego, którego ostateczny wymiar pozostawił ocenie sędziowskiej, opartej jednak na analizie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla określenia jego zakresu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 31 marca 2015 r., VI ACa 863/14, LEX nr 1680053; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 listopada 2014 r., I ACa 1183/14, LEX nr 1659061; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 lutego 2014 r., I ACa 1065/13, LEX nr 1439189). Odszkodowania przewidziane w art. 446 § 3 k.c. powinno stanowić adekwatne, realnie odczuwalne przysporzenie, a jego celem jest umożliwienie uprawnionemu przystosowania się do zmienionych warunków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2012 r., II CSK 677/11, LEX nr 1228438).

Sąd Okręgowy w Katowicach wydając zaskarżony wyrok wbrew zarzutom skarżącego wziął pod uwagę sytuację życiową powoda oraz jego ojca przed wypadkiem, dokonał porównania tej sytuacji z sytuacją powoda po śmierci ojca i właśnie ta okoliczność stanowiła podstawę jedynie częściowego uwzględnienia powództwa o odszkodowanie. Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji w tym zakresie oparte zostało na analizie wszystkich istotnych dla ustalenia znacznego w sferze materialnej pogorszenia sytuacji życiowej małoletniego powoda i zasądzona kwota mieści się w granicach stosownego odszkodowania w rozumieniu art. 446 § 3 k.c. Błędny byłoby stanowisko skarżącego, który kwestionując rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego powoływał się w istocie jedynie na to, że przyznana powodowi renta jest ponad dwukrotnie wyższa niż świadczenie alimentacyjne płacone przez ojca powoda, a nadto, że przy dochodach osiągniętych przez ojca powoda nie można przyjąć, że mógłby on świadczyć na rzecz syna kwoty wyższe niż wypłacane alimenty. Po pierwsze pozwany bezpodstawnie sprowadzał ustalenie należnego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powoda wyłącznie do wysokości płaconych przez jego ojca alimentów. Zresztą to stanowisko strony pozwanej i tak opierało się na błędnym założeniu, że wynagrodzenie ojca powoda od 2006 r., a zatem przez kilkanaście lat, przynajmniej do czasu usamodzielnienia się powoda, nie ulegałoby wzrostowi. Po drugie bezpodstawnym było twierdzenie pozwanego, że ojca powoda nie byłoby stać nałożenie na utrzymanie syna, poza płaconymi alimentami, innych środków, skoro z prawidłowych ustaleń dokonanych przez Sąd pierwszej instancji wynika, że ojciec powoda poza przekazywanymi alimentami dokonywał również nakładów rzeczowych na syna o niemałej wartości, a nadto zabierał go na swój koszt do siebie oraz na ferie i wyjazdy w każde wakacje. Zasadnie Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na fakt, że powód w chwili śmierci ojca miał prawie 8 lat, w związku z czym jeszcze co najmniej przez kilkanaście lat mógł liczyć na dodatkowe, poza wypłacanymi alimentami, wsparcie materialne ze strony ojca, jak również nauczenie wielu praktycznych umiejętności, które ojciec powoda posiadał, a z którymi również wiązały się konkretne korzyści w aspekcie materialnym, w sytuacji gdy ojciec powoda do chwili swojej śmierci aktywnie uczestniczył w wychowaniu syna i pomimo oddzielnego zamieszkiwania utrzymywał z powodem regularne i szerokie kontakty oraz stanowił dla niego wsparcie we wszystkich sferach życia. Podkreślić należy, że odszkodowanie, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c. nie musi opierać się na szczegółowych wyliczeniach dochodów uzyskiwanych przez zmarłego członka rodziny i wystarczające jest wykazanie, że po śmierci najbliższego członka rodziny doszło do znacznego pogorszenia się sytuacji życiowej uprawnionego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 czerwca 2014 r., VI ACa 1601/13, LEX nr 1537497). Sąd pierwszej instancji biorąc pod uwagę wszystkie istotne okoliczności niniejszej sprawy prawidłowo ustalił, że kwotą stosownego odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powoda jest kwota 35.000 zł,

a skoro pozwany przed wytoczeniem powództwa wypłacił już powodowi kwotę 10.000 zł, to powództwo z tego tytułu zasługiwało na uwzględnienie do kwoty 25.000 zł.

Z powyższych względów apelację pozwanego na podstawie art. 385 k.p.c. należało oddalić jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1, 3 i 4 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 5 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t. z późn. zm.).

SSA Ewa Jastrzębska SSA Zofia Kawińska - Szwed SO (del.) Artur Żymełka